

**Довгопол Галина Олександрівна**

доцентка кафедри філології та перекладу

Київського національного університету

технологій та дизайну (м. Київ)

## **ВИВЧЕННЯ ПРИСЛІВНИКІВ З ПОЗИЦІЙ СТРУКТУРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**

Сьогодні до вивчення прислівників лінгвісти застосовують найрізноманітніші підходи та методи, серед яких помітне місце займає структурний метод. Структурний метод в лінгвістиці ознаменував перелом в розвитку знання про частини мови, що стався у 20-х рр. ХХ ст. і пов'язаний з працями Ф. де Сосюра та І. А.Бодуе-Наді Куртене. В межах структурної лінгвістики мову визначають як комунікативну семіотичну систему, що має свою структуру, яка твориться відношеннями мовних одиниць.

Структурна організація мови полягає в ієрархічних відношеннях окремих її підсистем – рівнів мови, а також у тому, що кожна мовна величина як структурний елемент набуває значимості завдяки її парадигматичним (асоціативним) і синтагматичним (лінійним) відношенням та зв'язкам, зокрема протиставленням (опозиціям) до інших величин, з якими вона внутрішньо й послідовно взаємопов'язана і взаємозумовлена. Основна увага структурної лінгвістики концентрується на відношеннях мовних величин, а не на їхніх реальних властивостях. Першочерговим завданням структурної лінгвістики є синхронічний опис у виділенні узагальнених інваріантних величин (фонеми, морфеми, частина мови, схеми речень), що розглядаються як набори диференційних ознак і співвідносяться з сегментами мовлення на базі суворо обмежених правил реалізації.

Основними положеннями структурної лінгвістики стали: 1) справжньою реальністю визнається не окремий факт (морфема, звук, частина мови, речення і т. п.) будь-якої мови, а мова як система; система не сумується з елементів, а, навпаки, визначає їх: кожен елемент мови існує в силу його відносин з іншими елементами в складі системи; 2) кістяк, структуру системи створюють позачасові відносини, відносини домінують над елементами, структура домінує над історією системи; основними є відносини опозиції елементів поза текстом і відносини взаємного розташування, дистрибуції елементів в тексті; 3) завдяки примату відносин можливе позачасове і несубстанціальне – «алгебраїчне» – вивчення системи (Осипчук, 2017, 117-121).

Структурний метод у лінгвістиці розвивалися трьома потоками в різних школах структуралізму. Східноєвропейський структуралізм ввів поняття опозиції і заснований на ній метод насамперед в фонології, а від неї в інші сфери мови – головним чином морфологію і семантику. Датський структуралізм розробив вчення про алгебраїчні відносинах в мові, глосематика. Американський структуралізм розробив поняття дистрибуції і заснував на ньому метод опису фонології, морфології та елементарного аналізу речення.

Структурні методи зберігають значення як наукового методу початкового опису будь-якої мови, встановлення її структури і систематики елементів. Їх обмеженість пов'язана з граничною абстрактністю і з неможливістю застосувати їх до вивчення мови як суспільної, історичної системи і з неможливістю застосування для опису різних конотацій, семантики речення висловлювання, синтаксису, явищ зв'язного мовлення і тексту, особливо в динаміці останніх. Необхідність вирішення цих проблем призвела до виникнення нових, конструктивних методик, пов'язаних з іншими уявленнями про мову – як про динамічну систему.

Основою структурного методу є рух думки від бідних за вмістом загальних і неясних форм до встановлення точних зв'язків і відносин елементів структури

досліджуваного об'єкта. Під структурою об'єкта розуміється сукупність внутрішніх стійких зв'язків і відносин елементів об'єкта, які забезпечують його цілісність.

Метою структурного аналізу є інтенсивне вивчення мови як цілісної функційної структури (будови), елементи й частини якої співвідносяться й пов'язуються чіткими системними відношеннями. Такий підхід покликаний забезпечити об'єктивний, економний і несуперечливий опис мовних фактів і явищ.

Структурна лінгвістика приділяє важливе значення вивченню окремих частин мови. Зокрема сучасні лінгвісти, представники структурного напрямку, вважають, що в центрі морфології стоїть слово як носій морфологічних категорій і систем форм. Частина мови, що розглядається під цим кутом зору, входить до граматичних класів, названих частинами мови. Робота над словом як структурним елементом морфологічного рівня мовної системи може виявитися дієвим чинником поглиблення знань і мовного розвитку носія мови тільки в тому випадку, якщо вона органічно буде поєднуватися з іншими розділами мовознавства, тобто буде проводитися з врахуванням принципів наступності й перспективності для розв'язання конкретних завдань, засвоєння змістовного компонента про прикметник як самостійну частину мови (Висоцький, 2013).

Методи структурної лінгвістики у вивченні прислівників мають поєднуватися з функціональним аналізом, доповнювати один одного, взаємозумовлюватися: розглядання морфології як сукупності структурних елементів є наслідком частиномовної класифікації, зробленої на основі функцій частин мови. Перехід до системно-структурного опису частин мови характеризується виділенням прислівників на основі синтаксичного (К. С. Аксаков, О. О. Потебня, О. О. Шахматов) та морфологічного (Ф. Ф. Фортунатов, Д. М. Ушаков, М. М. Петерсон) критеріїв.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Висоцький, А. В. (2013). *Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові*. (328 с.). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
2. Осипчук, В. М. (2017). Історія дослідження прикметників та прислівників української мови. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство*. (Т. 25, вип. 23(2)). –(сс. 117-121).